HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [ב"ק נה.], ב) ביצה ז., ג) ביצה ז., ד) והלא בדק אימר נ"ק, ה) [חולין קכז.], ו) [נדה כד:], ז) מבחוץ כגון חיה ובהמה מוליד. נ"ק, ח) אחד. נ"ק, ט) נ"א שהבהמה נתקללה יותר. נ"ק, י) נ"א ויש מדרש מקל שקד משעה שהוא מליץ עד שעה שהוא גומר כ"א יום אף כו'. נ"ק, כ) לבא הס"ד והשאר יש למחוק. נ"ק, ל) [וע' תוס' ברכות מ. ד"ה איתיה], מ) ולבוע זהו אפעה שהרי גיא הצבועים. נ"ק, נ) [ע' ביאור דבריהם תוס' פ"ק דסנהדרין], ס) והקוף. נ"ק, ע) נ"ל ר' ינאי אמר ה"ט דר"מ וגי' הל"ק לא אמר ר"מ אלא בקריא וקפופא הואיל וכו'. וינשוף דמתרגם כו' שבעופות ואמר אביי באות. נ"ק, פ) דבנות שוח שביעית שלהן. נ"ק, צ) [ב"ב לז. ע"ש תד"ה היכא], ק) נ"ל אלא עשרה כו' כגון בנות שוח לג' שנים וקשה כו' במקולקל ור"ת פי' דגרסינן מוכססין בנות שוח וכו' וכן שמו עכ"ל והס"ד. נ"ק, ר) שנים הס"ד אח"כ ד"ה וי"א מוכססים פירש"י מין בנות שוח כו' ופ"ק דמס' ע"ז גרסינן מוכססים ובנות שוח משמע דמין אחר וכן שמו וקשה דבמס' דמאי חשיב בנות שוח גבי הקלין שבדמאי כו' משמע דלאו כו' דנדרים משמע דבנות שבע ותאנים לבנים שני מינין הן כו' ונראה דבנות שוח ובנות שבע שני מינין הן כו' כדמשמע בשבועות ובנדרים כו' כצ"ל. נ"ק, ש) [ע"ש דאיתא בנות שוח וע"ש בפי' הרא"ש], ת) [וע' תוס' במס' ע"ז יד. ותוס' שבועות יב:], א) נ"א אחת לג' הס"ד. נ"ק,

רש"י

ה"ג **הדולפנין פרים ורבים מבני אדם.** שאם בא אדם עליהם מתעברות סימנו: **בני ימא.** דגים יש בים שחציין צורת אדם וחציין צורת דג ובלע"ז שריינ"א: **כל.** מין שביצי הזכר [ז] כגון חיה ובהמה מבחוץ מוליד עובר ממש: **וכל.** מין שביצי זכר מבפנים מטילה הנקיבה ביצים: **אווז.** של ישוב ואווז של בר כלאים להרביע לפי שאין הזכרים דומים דזה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים: **זכרותו.** הגיד ואווז בר זכרותו מבפנים: **ולמחר השכים.** קודם היום ומצא בה ביצה מותרת דלא נולדה בלילי י"ט אלא מאתמול דתרנגולת אינה יולדת בלילה כדתני לעיל. [יז] יצתה רובה מותרת דבתר יציאת רובה אזלינן: **כל שתשמישו ועיבורו שוה.** כגון כשב ועז שעושים [יח] פנים כנגד עורף וימי עיבורן שוה שהוין חמשה חדשים ויולדין [יט] אם בא אחד על מין חבירו: **ומגדלין.** מניקין: **שכינה עמהם.** שנאמר (יונה ב) ויאמר ה' לדג: **לעשרים ואחד יום.** לאחר שנתעברה מן התרנגול שוהה ביצתה ליגמר עד אחד ועשרים יום: **לוז.** קורדל"א שגדילים בו אגוזים קטנים ומשעת פרחיו עד שעת גמר פריו [כ] [ח] שנים ועשרים יום: **כלב לנ' יום.** [כא] גמרה צורת הולד: **וכנגדו באילן תבואה.** כמאן דאמר (ברכות דף מ.) עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה קרי לתבואה אילן: **דקל.** גדילין בו תמרים: **ברדלס.** אפא: **קוף.** שיניי"א בלע"ז: **קיפוף.** כעין קוף הוא ויש לה זנב ובלשון אשכנז מרקצ"א: **אפעה.** מתעבר אחר שבעים שנה שנולד: **וימי עיבורו.** משעת הפרח עד שעת גמר [כב] פירות: **מוכססים.** מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש: **מנא הני מילי.** דנחש עיבורו שבע שנים: **אם מבהמה נתקלל מחיה לא כ"ש.** [כג] [ט] שפחותה יותר מן חיה שהרי עז ה' חדשים וחתול נ"ב [יום] והא ל"ל דהא מכל חיה היינו ארי או אפעה דא"כ ליכתוב מכל החיה ולא ליבעי בהמה: **אלא להכי כתב תרוייהו לומר לך כו'.** והכי משמע ארור הוא מכל הבהמה כמה שהיא ארורה יותר מן החיה כשם שהבהמה נתקללה מן החיה על אחת ז' ומאי ניהו חמור מחתול שבשנה יש ז' פעמים נ"ב כך נתקלל הוא מן הבהמה כגון מבהמה גסה טמאה אחד לשבע דבהמה טמאה גסה י"ב חדש וחשוב ז' פעמים י"ב חדש היינו אחד לשבע הן שבע שנים:

מי

גמרא

הדולפנין פרין ורבין [א] כבני אדם מאי דולפנין אמר רב יהודה בני ימא כל שביציו מבחוץ מוליד [ב] וכל שבפנים מטיל ביצים איני [א] והאמר שמואל [א] אווז ואווז בר כלאים זה בזה והוינן בה מ"ט אמר אביי זה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים ותרווייהו מטילי ביצים אלא כל שזכרותו מבחוץ מוליד מבפנים מטיל ביצים [ב] כל שתשמישו ביום [ג] יולד ביום בלילה יולד בלילה כל שתשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה [ד] תשמישו ביום יולד ביום תרנגול בלילה יולד בלילה עטלף תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה אדם וכל דדמי ליה למאי נפקא מינה לכדרב מרי בריה דרב כהנא [ג] דאמר רב מרי בריה דרב כהנא [ב] בדק בקינה של תרנגולין מערב יו"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת באכילה ביו"ט [ה] [ד] אימר לא בדק יפה והלא בדק יפה אימר יצתה רובה וחזרה הוה וכדרבי יוחנן דא"ר יוחנן [ג] ביצה שיצתה רובה מערב יו"ט [ו] וחוזרת מותרת לאוכלה ביו"ט [ה] כל שתשמישו ועיבורו שוה יולדים ומגדלים זה מזה [ז] הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ משלשה שמשמשין פנים כנגד פנים ואלו הן דג [ח] ואדם ונחש ומ"ש הני תלתא כי אתא רב דימי [ט] אמרי במערבא הואיל ודיברה עמהם שכינה תנא גמל אחור כנגד אחור: ת"ר תרנגולת לעשרים ואחד יום וכנגדה באילן לוז כלב לחמשים יום וכנגדו באילן תאינה חתול לחמשים ושנים [י] יום וכנגדו באילן תות חזיר לששים יום [יא] כנגדו באילן תפוח שועל וכל מיני שרצים [יב] ששה חדשים וכנגדם באילן תבואה בהמה דקה טהורה לחמשה חדשים [יג] וכנגדן באילן גפן בהמה גסה טמאה לשנים עשר חודש וכנגדו באילן דקל [ו] טהורה לתשעה חדשים וכנגדה באילן זית הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לשלש שנים וכנגדן באילן בנות שוח אפעה לשבעים שנה [יד] וכנגדו באילן חרוב חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה וימי עיבורו שלש שנים נחש לשבע שנים ולאותו רשע לא מצינו חבר ויש אומרים מוכססים [טו] מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום דר' יהושע בן חנניא שנאמר [1] ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה (א) נתקללה מחיה לא כ"ש אלא לומר לך כשם שנתקללה הבהמה מחיה אחד לשבעה ומאי ניהו חמור מחתול כך נתקלל הוא מבהמה [טז] אחת לשבע דהוה ליה שב שני אימא כשם שנתקללה חיה מבהמה אחת לשלש (ב) שנים ומאי ניהו ארי מחמור כך נתקלל הוא מחיה אחת לשלש (ב) שנים דהוה ליה תשע שנים

מי

תוספות

הדולפנין פרין ורבין מבני אדם. כן גירסת הקונטרס וכן מוכח בתוספתא [פ"א] [כד] יולדין ומגדלין מבני אדם: **אימר** יצתה רובה וחזרה. מכאן מתירין לקנות ביצים [כה] בליל שני של יו"ט של גליות חוץ משני ימים טובים של ראש השנה לפי שקדושה אחת הן: **תרנגולת** כ"א יום כנגדה באילן לוז. פי' הקונטרס קורדל"א שגדלים בו אגוזים קטנים וריב"א מפרש [כו] שקדים שקורין אמנדלי"ר דבטנים ושקדים (בראשית מג) [כז] מתרגם ירושלמי לוזים מקל שקד (ירמיה א) מתרגם חוטרא דלוזא [י] וי"מ מקל שקד אחד לכ"א אף מי"ז בתמוז לתשעה באב כן וינאץ השקד (קהלת יב) מתרגם שיגדא ויגמל שקדים (במדבר יז) [מתרגם] וכפית שגדין עוד אמרינן וינאץ השקד זה לוז של שדרה ממנה עתידים מתים להחיות לעתיד [כ] לבא לוז תרגום של שקד (ויקרא רבה): **באילן** תות. אין ראיה מכאן שמברכין עליהן בורא פרי העץ דהכי [כח] אמרינן באילן דגן דאתיא כמ"ד (ברכות דף מ.) עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היתה אלמא קרי לתבואה [כט] אילן ולא מברכין בהם פרי העץ ומיהו תותים הגדלים באילן מברכין פרי העץ אבל לא אתותי שדה דאי שקלת לפירא לא הדר גווזא ומפיק ואין מברכין פרי העץ אלא כי הדר גווזא ומפיק [ל]: **ברדלס.** פ"ה אפא [ל] ופ"ק דסנהדרין (דף טו:) פ"ה פוטוו"ש וסוף פ"ק דב"ק (דף טז.) [אמרינן] ברדלס [זו] אפא ואמרינן צבוע זה אפא [מ] וגיא הצבועים (ש"א יג) מתרגם מישר אפעיא מיהו ברדלס דהכא משמעו דהוא כעין פוטוו"ש ויולד לשלש שנים מדשינה אפעה לשבעים שנה וב' מיני ברדלס הן [נ]: **הקוף** והקיפוף. [לא] מין חיה הוא מדחשיב להו בהדי פיל ואמר פ' הרואה (ברכות דף נז:) כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל [ס] והקיפוף ופ' המפלת (נדה דף כג.) אמרינן [ע] ל"א ר"מ אומר הואיל ועיניהם הולכים לפניהם כשל אדם והוא כוס וינשוף (ויקרא יא) מתרגם קריא וקפופא ויש קפוף אחר מין עוף פרק אלו טריפות (חולין דף סג.) אמר תנשמת באות שבעופות ואמר באות שבעופות קפוף ויש גרס קיפוד בדל"ת ע"ד וירשוה קאת וקיפוד (ישעיה לד) ואי גרס קיפוף ותרי גווני קיפוף יש בעופות א"כ כי מפרש באות שבעופות קפוף והיכי ידענא בהו אי איירי בינשוף או בתנשמת: **בנות** שוח. על משנה [פ] דשביעית שלהן בשניה (שביעית פ"ה מ"א) פי' בירושלמי [לב] בכל שנה חונטין בה פירות ופירות שחונטין בשנה אחת אין נגמרין עד שלש שנים ולא כפי' ר"ח שפירש גבי [צ] ג' אילנות לא מפקין בכל שתא [ק] אלא [לג] עשרים מנייהו כגון בנות שוח לג' [ר] שנים ופ"ק דע"ז (דף יד.) גרס מוכססים בנות שוח מין אחד וכן שמו וקשה במסכת דמאי (פ"א מ"א) תנן הקלין שבדמאי לא נחשדו עמי הארץ עליהן משמע דלאו פירי חשוב נינהו ופ"ק דמסכת ע"ז (דף יד.) מפרש תאיני חיורתא ופרק ג' [לד] דנדרים (דף כז.) [ש] בנות שבע ותאנים לבנים שני מינין דקאמר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוך כלכלה הייתי אומר תאנים לבנות ושחורות אסורות בנות שבע מותרות ונראה בנות שוח ושבע מיני תאנים הן אלא שבנות שוח רעות כדמשמע במתני' דהקלין שבדמאי ובההיא דשביעית כסבור שאין שביעית נוהג בהן ובנות שבע יפות [לה] כדמשמע בשביעית (פ"ה) ובנדרים (דף כז.) ומסתמא אדם [לו] מן היפות אכל ונקראו שבע מן שבעת ימי אבלות ושוח שגרמו שוחה ותולין הקלקלה במקולקל [ת]: **ומאי** נינהו חמור מחתול. דחתול לנ"ב יום ותימה למ"ד כלב מין חיה כדאיתא במסכת ביצה (דף כה:) שלשה עזין הן כלב [בחיות] לנקוט חמור מכלב דמקולקל טפי שהכלב לנ' יום י"ל מנין זה מכוון טפי דהוי [א] שנים:

אחד

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ט מהל' כלאים הלכה ה טוש"ע י"ד סימן רצז סעיף ז:

לה ב ג (מיי' פ"א מהל' י"ט) טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ו:

מוסף רש"י

זה ביציו מבחוץ. ביצי הזכרות ניכרין באווז הבר מבחוץ (ב"ק נה.). **יולד ביום.** נקבותיו יולדות ביום (ביצה ז.). **עטלף.** קלב"א שור"ץ בלע"ז (שם). **מערב יו"ט.** בין השמשות, דשוב לא ילדה אלא בלילה (שם). **ולמחר השכים.** קודם עלות השחר, והאי דנקט בדק רבותא קמ"ל דאע"ג דבדק ולא מצא, דליכא למתלייא בנולדה בחול, אפילו הכי מותרת דסמכינן אברייתא דתני כל שתשמישו ביום נולד ביום והא ודאי לא ילדתו בלילה (שם). **אימר יצתה רובה וחזרה הוה.** ואע"ג דמילתא דלא שכיחא היא, מגו דפשיטא לן דאינה יולדת בלילה תלינן בה (שם). **כל שתשמישו ועיבורו שוה.** שמשמשין שניהם פנים כנגד פנים, כגון אדם, או פנים כנגד עורף כגון בהמה, ועיבורן ימי עיבור, **יולדים ומגדלים זה מזה.** מתעברים זה ומזה ומניקים זה בנו של זה (חולין קכז.).

שיטה מקובצת

א] ורבין מבני אדם: **ב]** מוליד מבפנים מטיל ביצים: **ג]** ביום מוליד ביום בלילה מוליד בלילה וכצ"ל לקמן: **ד]** בלילה תרנגול תשמישו ביום מוליד ביום בלילה כו': **ה]** בי"ט והלא בדק אימר לא בדק יפה אימר: **ו]** י"ט וחזרה מותרת: **ז]** מזה וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה אין מולדין ומגדלין זה מזה הכל: **ח]** דג ונחש ואדם: **ט]** רב דימי אמר אמרי: **י]** לחמשים ושנים. ס"א לחמשים יום וכלב לחמשים ושנים יום ובשמעתין משמע כגירסא הראשונה: **יא]** יום וכנגדו באילן: **יב]** שרצים לששה חדשים וכנגדן באילן: **יג]** חדשים וכנגדה באילן גפן כו' חודש וכנגדה באילן זית טהורה לתשעה חדשים וכנגדה באילן דקל הזאב: **יד]** שנה וכנגדה באילן: **טו]** מוכססין ובנות שוח מנה"מ: **טז]** מבהמה אחד לשבע: **יז]** לעיל סה"ד ומה"ד יצתה רובה מעי"ט וחזרה ובלילה יצאת מותרת דבתר: **יח]** ששניהם משמשי פנים: **יט]** ויולדין סה"ד ומה"ד יולדין אם בא: **כ]** פריו אחד ועשרים: **כא]** יום נגמר צורת: **כב]** גמר פירי הס"ד: **כג]** שפחות שבבהמה הוא יותר מהחיה שהרי: **כד]** בתוספתא דקתני ויולדין ומגדלין מבני אדם: **כה]** ביצים מן העובד כוכבים בליל י"ט ב' בשני ימים טובים של גליות אבל לא בשני י"ט של ר"ה: **כו]** מפרש אילן שגדלים בו שקדים: **כז]** בתרגום ירושלמי לוז וכן מקל שקד (דבטנים ושקדים מתרגמינן לוזים ירושלמי וכן מקל שקד) מתרגמי' חוטרא דלוזא וכן איתא במדרש מקל שקד אני רואה מה שקד הוא כ"א יום משע' חנטה עד גמר פירותיו אף מי"ז בתמוז עד ט' באב ובתרגום קהלת וינאץ השקד ותציץ [א] ריש שקדותא בכחשותא מן שגריא ותרגום ויגמול שקדים וכפות שגדין עוד אמרו במדרש וינאץ השקד זה לוז של שדרה ובמדרש מפורש גבי וינאץ השקד שממנה עתידים מתים להחיות לעתיד לבא והוא קליבוסת דשבת פרק שואל (דף קנב) אלא שבמדרש קרי לוז על שם השקד: **כח]** דהכי נמי אמרינן באילן תבואה ואע"פ שפי' הקונטרס כמ"ד: **כט]** לתבואה מין אילן מ"מ לענין ברכה לא משתמיט בשום דוכתא שיברכו בכוסס חטה בורא פרי העץ ועוד דהא פשיטא שיש באילנות גדולים תותים גדולים מברכין עליהם בורא פרי העץ שהם אילן גמור אבל יש מהם שגדלים כמין עשבים ואמרינן בברכות כל היכא דאי שקל וכו' פי' שבאותו מקום שנלקט ממנו והפרי חוזר לשנה אחרת ומוציא פרי אחר מברך פרי (האדמה) [העץ]: **ל]** אפא ובפ"ק דסנהדרין פי' הקונטרס פוטייש ובספ"ק דב"ק מפרש מאי ברדלס אפעה ואומר ר"ת דההוא דפ"ק דפסחים מקום שחולדה וברדלס מצוין שם יכולין להיות שהוא פוייטוש דמשמע חיה קטנה כעין חולדה אבל ההיא דבב"ק אין דומה שיהיה אותו שקורין פוייטוש בלע"ז שאינה עז כ"כ ובפ' אלו מציאות משמע שהוא עז ביותר דאמר המציל מן הארי מן הדוב מן הנמר מן הברדלס ומן הנחש הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשים ממנו ודומה שהוא מין נחש דהא מפרש התם בב"ק דברדלס זה אפא ואמרינן נמי התם צבוע זה אפא וגיא הצבועים מתרגמינן מישר אפעייא ואפעה דומה שהוא מין נחש כדכתיב אפעה ושרף מעופף וברדלס דשמעתא אומר ר"ת דהויא פוייטוש כההוא דפסחים דקאמר שיולד לג' שנים וקחשיב נמי אפעה לע' שנה ומיהו קצת קשה דחשיב ליה הכא בהדי ארי הזאב ודוב ונמר כמו בב"ק ועוד דאפעה ושרף מעופף מתרגמינן חוייו חורמן מפרחין וגיא הצבועים מתרגמינן אפעייא אלמא אין הכל אחד. (והנדפס הוא בשבוש): **לא]** הפיל הקוף והקפוף קיפוף זה מין חיה הוא דחשיב בהדי פיל כי ההוא דברכות פ' הרואה דאמרינן כל מיני חיות יפין בחלום חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף ועוד יש קופיף שם שהוא מין עוף כדאמרינן התם כל מיני עופות יפין הן לחלום חוץ מקריא וקפופא ובפרק המפלת לא אמר ר"מ אלא בקריא וקפופא הואיל ועיניהם הולכות לפניהם כשל אדם ואותו קיפוף הוא תרגום של ינשוף ועוד יש בעופות קיפוף אחר דאמרינן בפ' אלו טריפות דתנשמת היא (נאות) [באות] שבעופות ואמרינן נמי התם (דנאות) [דבאות] שבעופות זה קיפוף ומיהו יש ספרים דגרס התם קיפוד בדלת וכן נראה דאי גרסי קיפוף א"כ לא פי' כלום כיון שיש בעופות שני מיני קיפוף היכי ידעינן הי מינייהו קמיירי אי בינשוף או בתנשמת ומצינו קיפוד גבי עופות דכתיב בישעיה וירשוה קאת וקיפוד ואצל התנשמת והקאת דכתיב בקרא מתרגמינן ובותא וקאתא. וימי עבורו לג' שנים פ"ה משעת הפרח של פרי החרוב עד שעת גמר הפירי ולשון עיבורו לא משמע דקאי אפירי ומיהו לפי גירסא אחת הכתובה בספרים אי אפשר לפרש בענין אחר דגרסינן הזאב והדוב והארי והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לג' שנים וכנגדן באילן חרוב חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו ע' שנה וימי עבורו ג' שנים ואם לא תפרש כן במה דומה חרוב לארי דוב ונמר ולפי גרסא זו לא קשה לעיל מאפעה דלא גרסינן אפעה כלל אבל קשה אמאי לא קתני כנגדו באילן בנות שוח דהוי ממש כיוצא בו דתנן במס' שביעית דבנות שוח עושין פירות לג' שנים דשביעית שלהם שניה אלא נראה כספרים דגרסי וכנגדו באילן בנות שוח אפעה לע' שנה וכנגדו באילן חרוב ולגי' זו מצינן למימר דאימי עבורו דאפעה קאי דמתחיל להתעבר לאחר ע' ושוהה להוליד ג' שנים והשתא אינו דומה ממש לחרוב דגמר פירותיו לע' וכן משמע בעובדא דחוני המעגל בתענית [כג.] לפי' זה הולך ומפ' שבזה דומה לחרוב שעד גמר פירותיו של חרוב ע' שנה וימי עבורו של אפעה ג' שנים לאחר שבעים ללידתו (והנדפס הוא בשבוש): **לב]** בירושלמי שבכל שנה חונטין בהן פירות אלא שפירות שחונטין בשנה זו אין נגמרין: **לג]** אלא עשרה (בכל) מנייהו כגון כו' שנים ונראה לר"ת דגרסינן מוכססין בנות שוח והוא מין אחד וכן שמו ומיהו קשה ממס' דמאי הקלין שבדמאי ומייתי לה בפ' כיצד מברכין דחשיב בנות שוח גבי הקלין שבדמאי שלא נחשדו עמי הארץ עליהן משמע דלאו פירי חשוב נינהו ועוד דפ"ק דעבודת כוכבים מפרש בנות שוח תאנים: **לד]** ופ' ארבע נדרים (דף כז ע"א) משמע בנות שבע כו' מינין הם דאמר אילו הייתי כו' שבע הם בתוך הכלכלה הייתי אומר כו' מותרות ונראה דבנות שוח ובנות שבע הכל מיני תאנים: **לה]** יפות הם כדמשמע בההיא דשביעית: **לו]** אדם הראשון מן היפות אכל ולפיכך נקראו בנות שבע על שם שגרמו שבעת ימי אבלות ומה שנקראו הרעות בנות שוח על שם שגרמו שוחה יותר מסתם תאנים לפי שתולין הקלקלה במקולקל:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶל הַנָּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹּאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: בראשית ג יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אם מבהמה נתקלל מחיה: (ב) שם אחת לשלש ומאי ניהו כצ"ל ותיבת שנים נמחק וכן בסמוך:

לעזי רש"י

שיריינ"א. סירנה (בתולת-ים).

קורדל"א [קולדר"א]. (עץ) אלסר, אגוז.

שיני"א. קוף.

מירקצ"א. קוף בעל זנב (בגרמנית).

רבינו גרשום

אמר רב יהודה בני ימא. אדם של ים. כל שביציו מבחוץ חוץ ממעיו כגון בהמה שביצי' חוץ מגופה מוליד נקבתו מולדת: כל שביציו של זכר מבפנים כגון עופות נקבתו מטיל' ביצים: כלאים זה בזה לענין הנהגה: אלא שזכרותו מבחוץ גידו מוליד: זכרותו (מפנים) [מבפנים] מטיל ביצים ואווז בר נמי אע"ג דביציו מבחוץ זכרותו גידו מבפנים הוא (היה) [ומשו"ה] מטיל ביצים: מותר לאוכלה בי"ט. דלא נולד בי"ט ולא בלילה דהא אינה יולדת בלילה ודאי דאתמול היא: והלא בדק מערב יום טוב ולא היתה שם אימור יצתה רובה ממעי תרנגולת מערב י"ט וחזרה הילכך לא מצא כי בדק וכיון שיצאה רובה וחזרה אותה ביצה שחזרה מטילה אפילו בלילה ומותר לאוכלה בי"ט. אבל לכתחלה אינה מטילה ביצה בלילה כדאמרן הילכך מותר: כל שתשמישו ועיבורו שוה כגון כל בהמה דקה טהורה שיולדת לה' חדשים היינו עיבורן שוה. ותשמישן שוה פנים כנגד עורף. יולדים ומגדלים זה מזה כגון רחל מתיש ועז מאיל יולדין זה מזה. ומגדלין שמתקיימין וולדותיהן. וכן נמי כל בהמה גסה שעיבורה ותשמישה שוה: תרנגולת יולדת לכ"א ימים מאחר שנגמר אשכול ביצים שלה וכנגדה באילן לוז משעת הנצתו עד גמר פריו כ"א יום. ואיכא דאמרי כ"א יום יושבת על ביציה. למ"ה: כלב (נ"ב) [נ'] יום משעת עבורו ועד לידתו: וכנגדו באילן תאנה משעת הנצה ועד גמר פירי: וכנגדו באילן תבואה. דתבואה איקרו אילן כמאן דאמר אילן שאכל אדה"ר ממנו חטין הוו. ששה חדשים משעת זריעה עד שעושין שיבולת: שוח. תאנים חיורתא. וימי עיבורו של חרוב הנצתו שלשה שנים אחרונים של ע' שנים: מוכססין. תאנים רעות: אם. מבהמה נתקלל דבהמה דקה מְאַחרת יותר לילד מחיה דקה קטנה לא כל שכן דבהמה דקה לה' חדשים וחיה דקה לנ"ב יום כגון חתול וכלב: אלא למה נאמרו מכל חית אלא לומר לך כשם שהבהמה נתקללה מחיה אחד לשבע ומאי ניהו חמור מחתול דחתול לנ"ב יום ובהמה גסה טמאה לי"ב חדש דהיינו שס"ה ימים וש"נ ימים היינו ז' פעמים נ' נשתיירו ט"ו היינו ז"פ נ"ב לחתול כך הוא נתקלל מבהמה טמאה אחד לשבע דהוה ליה שב שני: ואימא כשם שנתקללה חיה מבהמה אחד לשלש ומאי ניהו

א) נ"ל ריש שורתך מן כחשיתא כשיגדא ותרגום כו'.

SHAS MOZNAIM